

ADVIES
VAN 17 DECEMBER 2014
OVER DE BELEIDSNOTA 2014-2019 ONROEREND ERFGOED

INHOUD

I.	SITUERING	2
II.	ALGEMENE BEOORDELING	2
III.	VLOTTE EN CONSEQUENTE UITVOERING VAN DE NIEUWE REGELGEVING	3
IV.	ONROERENDERFGOEDZORG IS EEN GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID	4
V.	FORMULEREN VAN AMBITIES VOOR ONROERENDERFGOEDZORG	6
VI.	INVESTERINGEN IN ONROEREND ERFGOED	7
VII.	ZORG VOOR HET ONROEREND ERFGOED.....	9

I. SITUERING

1. De Vlaamse Regering nam op 24 oktober 2014 akte van de beleidsnota 2014-2019 onroerend erfgoed. De beleidsnota werd ingediend bij het Vlaams Parlement.

Met voorliggend advies formuleert SARO zijn advies ten aanzien van de beleidsnota onroerend erfgoed. Het SARO-decreet omschrijft het formuleren van reflecties bij de beleidsnota onroerend erfgoed als één van de decretale taken van de strategische adviesraad. Aangezien de beleidsnota onroerend erfgoed een overzicht geeft van de grote strategische beleidslijnen voor deze legislatuur, achtte de SARO het waardevol om voorliggend advies op eigen initiatief uit te brengen.

2. Het advies formuleert eerst een algemene beoordeling van de beleidsnota op strategisch niveau. Op strategisch niveau vraagt de raad aandacht voor de uitdagingen die het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet met zich meebrengt en wijst de raad op de noodzaak van een duidelijke visie inzake onroerend erfgoed op Vlaams niveau.

Vervolgens gaat het advies in op de vijf strategische doelstellingen van de beleidsnota onroerend erfgoed.

II. ALGEMENE BEOORDELING

3. Uitdagingen zijn groot. SARO vindt het positief dat de beleidsnota onroerend erfgoed in eerste instantie de nadruk legt op een vlotte en consequente uitvoering van het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet dat vanaf 1 januari 2015 van kracht wordt.

De raad benadrukt evenwel dat de uitdagingen zeer groot zijn. Het Onroerenderfgoeddecreet noodzaakt op vele terreinen een vernieuwde aanpak van het onroerenderfgoedbeleid. De beleidsnota onroerend erfgoed wijst terecht op de nodige cultuuromslag bij het agentschap Onroerend Erfgoed alsook op de belangrijke taak voor de gemeenten en het werken vanuit partnerschappen. Tevens biedt de beleidsnota aandacht aan de uitdaging en de noodzaak om het beschermingsbeleid- en instrumentarium te evalueren en bij te stellen. Het is positief dat de beleidsnota deze uitdagingen erkent en uitgebreid behandelt.

De raad merkt op dat een aantal uitdagingen voor het onroerenderfgoedbeleid in de beleidsnota onderbelicht blijven. Er wordt bijvoorbeeld zeer beperkt ingegaan op de oprichting en operationalisering van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE). De beleidsnota meldt dat de VCOE op 1 januari 2015 operationeel zal zijn. De raad merkt op dat in het Onroerenderfgoeddecreet de adviesrol van de VCOE zeer uitgebreid is ingevuld. Het is tot op heden onduidelijk of de financiële en organisatorische ondersteuning voor de werking van de drie technische adviesraden (VCOE, Vlaamse Heraldische Raad en Vlaamse Commissie Varend Erfgoed) voldoende is afgestemd op de uitgebreide taakstelling.

SARO stelt bijvoorbeeld ook vast dat de beleidsnota geen duidelijke invulling geeft aan een aantal nieuwe initiatieven en instrumenten uit het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet. Onder meer het nieuwe instrument 'onroerenderfgoedrichtplan' wordt niet verder geconcretiseerd.

4. Nood aan visievorming. De raad is van oordeel dat de vele uitdagingen moeten worden aangegaan vanuit een duidelijke visie op het Vlaamse onroerenderfgoedbeleid. Beleidsprioriteiten (o.a. prioritering inzake bescherming, inzet op bepaalde erfgoedvormen, samenwerking met cultuur en toerisme) moeten door een duidelijke visie gedragen worden. De raad pleit er voor dat het agentschap Onroerend Erfgoed het voortouw zou nemen in deze visievorming.

De raad benadrukt dat de beleidsvisie inzake onroerend erfgoed gekoppeld moet worden aan de financiële en organisatorische beleidsruimte. Tegenover de grote ambities en uitdagingen van het Onroerenderfgoeddecreet staat een debat over de kerntaken van de Vlaamse overheid en een ongunstig economisch klimaat (cf. omgevingsanalyse). De raad vraagt daarom een visie te ontwikkelen die is afgestemd op de financiële en organisatorische draagkracht van de betrokken overheden (i.c. Vlaamse overheid en de gemeenten), de partnerorganisaties en privé-actoren. De raad stelt vast dat een dergelijke visie vandaag ontbreekt. Hierdoor kan de haalbaarheid van de beleidsnota zeer moeilijk worden ingeschat.

III. VLOTTE EN CONSEQUENTE UITVOERING VAN DE NIEUWE REGELGEVING

5. Nieuwe Onroerenderfgoeddecreet. In de algemene beoordeling werd reeds aangegeven dat de raad het positief vindt dat wordt gestreefd naar een vlotte en consequente uitvoering van de nieuwe regelgeving. De raad benadrukte reeds dat de nieuwe regelgeving een hele reeks uitdagingen met zich meebrengt.
6. Nieuwe regelgevingsinitiatieven. Het is positief dat de beleidsnota sterk inzet op de operationalisering van de huidige regelgeving en aldus opteert voor een rustperiode inzake regelgevingsinitiatieven.

Niettemin zijn nog enkele initiatieven noodzakelijk:

- Zoals de beleidsnota onroerend erfgoed terecht benadrukt moet het hoofdstuk 'archeologie' van het Onroerenderfgoeddecreet nog verder uitgewerkt worden. De beleidsnota kondigt aan dat *'het volledige decreet in 2016 van kracht wordt.'* SARO gaat er van uit dat de raad omtrent het voorontwerp decreet hoofdstuk 'archeologie' om advies zal worden gevraagd.
 - De raad benadrukt dat bovendien ook nog invulling gegeven moet worden aan een uitvoeringsbesluit inzake archeologie.
 - Inzake het varend erfgoed kondigt de beleidsnota onroerend erfgoed de uitwerking aan van een nieuw uitvoeringsbesluit bij het decreet varend erfgoed. De operationalisering van dit decreet wordt vooropgesteld in 2016.
 - En ten slotte wijst de raad ook op het (in vorige legislatuur) aangekondigde uitvoeringsbesluit inzake geïntegreerde beheersplannen. Het Onroerenderfgoeddecreet (artikel 8.1.3) bepaalt dat - als voor een onroerend erfgoed naast een beheersplan ook een bosbeheersplan of een natuurbeheersplan moet worden opgemaakt - alle beheersplannen voor dit onroerend goed in één plan zullen worden geïntegreerd. De beleidsnota geeft geen verdere informatie over de vooropgestelde timing. De raad wijst op het belang van het geïntegreerd beheersplan en dringt aan op een snelle uitwerking van de bepalingen en een volledige afstemming tussen de voorliggende planfiguren.
7. Regelmatige evaluatie. De beleidsnota onroerend erfgoed gaat uit van een regelmatige evaluatie (en eventuele bijsturing) van het regelgevend kader. De raad vindt dit positief aangezien door

continue evaluatie inzicht ontstaat in hoeverre de beoogde doelstellingen ook effectief gehaald worden.

De raad vindt het positief dat de beleidsnota de effecten van de nieuwe regelgeving van bij de start zal monitoren. Een eerste evaluatie van de effecten van het Onroerenderfgoeddecreet is voorzien midden 2017. De raad merkt op dat dit vroeg is om de resultaten van de nieuwe regelgeving reeds te zien op het terrein en vraagt om ook op latere tijdstippen evaluatiemomenten in te bouwen. Bovendien is het belangrijk dat de evaluatie ook focust op inhoudelijke aspecten en het geheel van de kennis en de eventuele lacunes hieromtrent. Naast de evaluatie van het decreet op lange termijn, vraagt de raad om technische problemen of hiaten in de nieuwe regelgeving zo snel mogelijk aan te pakken.

De raad is van mening dat het agentschap Onroerend Erfgoed de monitoring en evaluatie op zich kan nemen, maar vraagt de relevante strategische adviesraden te betrekken.

IV. ONROERENDERFGOEDZORG IS EEN GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID

8. Agentschap Onroerend Erfgoed. De beleidsnota onroerend erfgoed gaat uitvoerig in op de gewijzigde rol van het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap zal inzetten op een constructieve samenwerking met andere beleidsdomeinen en prioritaire partners. Het agentschap zal anticiperend en proactief adviseren op de plannen binnen andere beleidsvelden en actoren.

De raad ondersteunt ten volle de intentie om het agentschap Onroerend Erfgoed te positioneren als een oplossingsgerichte en proactieve projectpartner in nauwe samenwerking met andere beleidsvelden en overheden.

9. Subsidiariteit. De beleidsnota onroerend erfgoed zet sterk in op het subsidiariteitsprincipe; het principe gaat er vanuit dat een hoger bestuursniveau niet doet wat door een lager bestuursniveau kan worden gedaan. Zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet krijgen de gemeenten een beduidend grotere rol in de zorg voor het onroerend erfgoed. Een belangrijke rol ligt hier in de erkenning van onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten. De raad vindt het positief dat er structureel overleg tussen de Vlaamse overheid en de gemeenten is voorzien.

De beleidsnota geeft verder geen enkele duiding over de rol van de provincies in het onroerenderfgoedbeleid. De beleidsnota onroerend erfgoed benadrukt dat *'in de toekomst twee bestuursniveaus samen zorg dragen voor het onroerend erfgoed: de Vlaamse overheid en de gemeentebesturen'*. De raad verwijst in dit kader naar de rol van de provincies in het depotbeleid. Het besluit van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet formuleert de rol van de provincies inzake de erkenning van de onroerend erfgoeddepots.¹ In zijn advies bij dit besluit benadrukte de raad dat dit slechts een zeer minimale invulling betreft van een 'volwaardig partnerschap' tussen de provincies en Vlaanderen. De raad verwijst naar de vraag uit het bestuursakkoord dat de provincies een netwerk voor onroerend erfgoeddepots zouden uitbouwen uitgaande van een volwaardig partnership met Vlaanderen. De raad vraagt om de rol van de provincies in het onroerenderfgoedbeleid verder te duiden; onder meer in het kader van het Vlaams Regeerakkoord dat stelt dat de provincies bevoegd blijven voor grondgebonden materies.

10. Partnerorganisaties. De beleidsnota onroerend erfgoed gaat uit van een beperkt aantal partnerorganisaties: Herita, CRKC en Monumentenwacht Vlaanderen. Deze organisaties moeten

¹ Artikel 3.4.5 van het besluit van 16 mei 2014 bepaalt dat de provincie over de aanvraag voor de erkenning als een onroerenderfgoeddepot advies kan formuleren. Artikel 3.4.2. 2° bepaalt dat de aanvrager zich moet inschakelen in het Vlaamse én provinciale depotbeleid. Zie ook SARO 2014|02. Advies van 26 februari 2014 over de ontwerpbesluiten inzake onroerend erfgoed.

complementair aan en versterkend voor de overheid werken.

De beleidsnota geeft vervolgens ruim invulling aan de rol van Herita; die moet uitgroeien tot dé onroerenderfgoedorganisatie in Vlaanderen.

De rol van de CRKC wordt in de beleidsnota niet verder geduid. De raad meent dat de CRKC een belangrijke rol kan vervullen bij de herbestemming en het medegebruik van leegstaand en onderbenut religieus erfgoed (operationele doelstelling 5.1). Het is tevens positief dat - in overleg met de kerkelijke overheden en de lokale besturen - aangepast medegebruik, nevenbestemming, herbestemming of zelfs afbraak bespreekbaar wordt. De kerkenbeleidsplannen, die worden geïnitieerd door het agentschap Binnenlands Bestuur, worden nauw opgevolgd. SARO verwijst hieromtrent naar zijn advies van 26 juni 2013 over de ruimtelijke inpassing van parochiekerken.²

Ook de rol van Monumentenwacht in Vlaanderen wordt niet verder geduid in de beleidsnota onroerend erfgoed. De raad vraagt om de rol van Monumentenwacht verder uit te klaren in samenhang met de toekomstige structurele financiering door Vlaanderen en dit onder meer in relatie tot de afschaffing van het provinciefonds en de bijhorende middelen voor de vijf provinciale monumentenwachten. De raad merkt op dat de omgevingsanalyse aangeeft dat een proactief beleid voor de onroerend erfgoedzorg ('voorkomen is beter dan genezen') noodzakelijk is. Vanuit die gedachte is de rol van Monumentenwacht cruciaal.

De raad merkt op dat de keuze voor een intensere samenwerking met Herita, CRKC en Monumentenwacht Vlaanderen niet wordt gemotiveerd. Het Vlaams Regeerakkoord kondigt op het vlak van partnerschappen een samenwerking aan: *'We zorgen voor een grotere betrokkenheid van eigenaars en gebruikers van onroerend erfgoed bij het beleid en bij de uitvoering ervan op het terrein. We voeren daarvoor regelmatig overleg tussen de Vlaamse overheid en organisaties van erfgoedeigenaars en -gebruikers om het draagvlak voor erfgoed in respect voor eigenaarschap te verhogen.'*³ De raad merkt op dat de beleidsnota een beperkte invulling geeft aan de ambities uit het Vlaams Regeerakkoord. Vlaanderen kent nog een heel aantal onroerenderfgoedorganisaties die in het reguliere overleg betrokken kunnen worden. Zo merkt de raad op dat de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED) die in het kader van het nieuwe decreet tot stand zullen komen, niet als partner wordt benoemd in de beleidsnota.

11. Europese en internationale context. Onder de noemer van 'onroerenderfgoedzorg als een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende beleidsniveaus' gaat de beleidsnota onroerend erfgoed ook in op de positionering van het Vlaamse erfgoedbeleid in een brede Europese en internationale context.
12. Onroerend erfgoed en cultureel erfgoed. In de vorige beleidsnota onroerend erfgoed 2009-2014 werd nog expliciet melding gemaakt van de moeilijkheden gekoppeld aan de kunstmatige opdeling tussen onroerend erfgoed en cultureel erfgoed.⁴ De raad merkt op dat dit aspect nog amper aan bod komt in voorliggende beleidsnota.⁵

In eerdere adviezen heeft SARO er steeds voor gepleit om alle initiatieven inzake onroerend erfgoed af te toetsen met hun relatie tot cultureel erfgoed.⁶ De raad vraagt aldus hieromtrent meer aandacht in het onroerenderfgoedbeleid en vraagt om minstens de beleidsnota's op elkaar af te stemmen. In die zin is het bijvoorbeeld opvallend dat in de beleidsnota cultuur 2014-

² SARO 2013|16. Advies van 26 juni 2013 over herbestemming en ruimtelijke inpassing van parochiekerken.

³ Regeerakkoord Vlaamse Regering 2014-2019, p. 144.

⁴ SARO 2009|09 Advies van 16 november 2009 betreffende de beleidsnota onroerend erfgoed 2009-2014, p. 7.

⁵ Op p. 25 stelt de beleidsnota een implementatie van de FARO-conventie voor. *"Dat betekent dat beleidsmatig toenadering moet worden gezocht met het cultureel-erfgoedveld, waar de implementatie van de conventie van FARO ver gevorderd is."*

⁶ SARO 2009|09. Advies van 16 november 2009 betreffende de beleidsnota onroerend erfgoed 2009-2014, SARO 2010|12 Advies van 29 september 2010 betreffende de conceptnota onroerend erfgoed, SARO 2011|13. Advies van 31 augustus 2011 betreffende het decreet onroerend erfgoed.

2019 deze noodzakelijke aansluiting tussen onroerend erfgoed en cultureel erfgoed wel aan bod komt. Deze beleidsnota (pag. 40) pleit er bijvoorbeeld voor om *'de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden rond cultureel erfgoed vanuit eenzelfde samenwerkingsverband te formuleren'*.

V. FORMULEREN VAN AMBITIES VOOR ONROERENDERFGOEDZORG

13. Doelmatigheid beschermingsinstrumentarium. De raad ondersteunt ten volle de intentie van de beleidsnota om het gevoerde beschermingsbeleid te evalueren en de doelmatigheid van het beschermingsinstrumentarium te gaan onderzoeken. Dit moet leiden tot meer inzicht in de effectiviteit van de verschillende instrumenten. Het onderzoek zal tevens gericht zijn op het uitwerken van een afwegingskader voor de optimale inzet van de verschillende instrumenten. De raad benadrukt dat de resultaten van deze evaluatie moeten meegenomen worden bij de vooropgestelde evaluatie van het Onroerenderfgoeddecreet (zie paragraaf 7 van dit advies) en aldus kan leiden tot een eventuele aanpassing van het instrumentarium, zoals vastgelegd in het decreet.

14. Herziening bestaande beschermingsbesluiten. Het is tevens positief dat voor het verfijnen van de bestaande beschermingsbesluiten een werkplan zal worden uitgewerkt. Zoals aangekondigd in het Vlaams Regeerakkoord worden de vroegere beschermingen geëvalueerd vanuit het oogpunt van de erfgoedwaarde en de doelmatigheid van het beschermingsinstrument. Midden 2015 zal de nieuwe beschermingsdatabank operationeel zijn en kan gestart worden met de opmaak van een dergelijk werkplan.

De beleidsnota kondigt tevens aan dat in deze regeerperiode zal worden ingezet op het evalueren van de beschermingsbesluiten waarin cultuurgoederen zijn opgenomen. De raad ondersteunt deze doelstelling en dringt aan op de nodige prioriteit voor bijstelling van deze beschermingsbesluiten.

De raad merkt evenwel op dat het werkplan en het stellen van prioriteiten inzake de evaluatie en verfijning van beschermingsbesluiten bij voorkeur gebeurt vanuit een globale visie op het onroerend erfgoed in Vlaanderen.

15. Actualisering bestaande inventarissen. SARO vindt het positief dat de beleidsnota aankondigt dat midden 2015 een geïntegreerde inventarisdatabank beschikbaar zal zijn. De raad stelt wel vast dat de beleidsnota onroerend erfgoed vervolgens uitsluitend ingaat op de aparte inventarissen (landschapsatlas, inventaris van archeologische zones, inventaris van bouwkundig erfgoed, inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde, inventaris van historische tuinen en parken) en niet inzet op het nastreven van maximale integratie tussen de verschillende inventarissen.

In eerdere adviezen heeft SARO sterk de noodzaak benadrukt van precieze, objectieve en heldere criteria.⁷ Het uitvoeringsbesluit van 16 mei 2014 zet hiertoe in op de opmaak van een inventarismethodologie (voor elke inventaris) waarin duiding zal worden gegeven van 1° de wijze van beschrijving van de erfgoedwaarden en 2° het afwegingskader dat gehanteerd wordt om het onroerend goed te waarderen. In de inventarismethodologie wordt minstens ingegaan op de selectiecriteria zeldzaamheid, herkenbaarheid, representativiteit, ensemblewaarde en contextwaarde.

16. Afwegingskaders. De raad vindt het positief dat de beleidsnota aankondigt dat het agentschap Onroerend Erfgoed werk zal maken van afwegingskaders; die vervolgens vertaald zullen worden naar publiek toegankelijke handleidingen. Een afwegingskader zal een afleesbare motivering geven voor beslissingen die gericht zijn op het behoud van erfgoedwaarden. Dit moet het tevens

⁷ Zie o.a. SARO 2014|02. Advies van 26 februari 2014 over de ontwerpbesluiten inzake onroerend erfgoed.

mogelijk maken om vooraf een meer precieze inschatting te maken over de ontwikkelingskansen van het beschermd erfgoed. Positief is bovendien dat werk zal worden gemaakt van een generiek afwegingskader voor adviezen en toelatingen.

Bij het opstellen van afwegingskaders, richtlijnen of handleidingen moet vermeden worden dat parallelle wetgeving ontstaat. De opmaak van deze documenten moet voldoende juridisch in overeenstemming zijn met de onroerenderfgoedwetgeving.⁸ De raad vraagt naar een overzicht van alle initiatieven ter zake en dringt ook aan op transparantie en overleg hieromtrent met het maatschappelijk middenveld.

17. Maximale digitale ontsluiting. De beleidsnota onroerend erfgoed sluit aan bij de algemene ambitie van de Vlaamse Regering om een 'grote digitale sprong voorwaarts' te maken.⁹ Naar het voorbeeld van de digitale bouwaanvraag zal het agentschap Onroerend Erfgoed werken aan een digitaal dossier-opvolgingssysteem. Er wordt verder ingezet op het spoor om de data en kennis digitaal te ontsluiten.

De raad merkt op dat het depotbeleid naast een fysiek luik ook een digitaal luik omvat. Een belangrijke lacune in het depotbeleid voor onroerend erfgoed is een overkoepelend digitaal depot (zoals EDNA of het E-Depot voor Nederlandse Archeologie). Dit is bij uitstek iets wat centraal en dus op Vlaams niveau moet worden georganiseerd, gezien de nood aan doorgedreven specialisatie van de beheerders (= kostenbesparend).

Bovendien moet ook de vraag worden gesteld wat er met de gegenereerde data afkomstig uit het archeologisch onderzoek zal gebeuren. Daarom lijkt het de raad aangewezen het digitale depotluik uit te breiden met een databank waar ook de veldgegevens van het uitgevoerd onderzoek in opgeslagen kunnen worden. Zo zullen deze data voor gans Vlaanderen bevroegbaar worden. Dit zal de kennisopbouw ten goede komen en ook een halt toeroepen aan de creatie van de grijze (niet ontsloten) opgravingsliteratuur. Dergelijke transparantie is des te meer verantwoord gelet op de overheidstussenkomst in de financiering van het archeologisch beleid.

VI. INVESTERINGEN IN ONROEREND ERFGOED

18. De beleidsnota wil investeringen in onroerend erfgoed erkennen en aanwenden als een hefboom voor economische ontwikkeling. Om deze doelstelling te bereiken worden twee pistes gevolgd. In de eerste plaats gaat de beleidsnota uit van een complementaire inzet van het premiestelsel en een (te ontwikkelen) systeem van fiscale stimulansen. Daarnaast zet de beleidsnota in op de uitbouw van alternatieve financierings- en solidariseringsmechanismen: nl. de Erfgoedkluis en een archeologisch solidariteitsfonds.

SARO vindt het positief dat onroerend erfgoed niet alleen als een kost, maar ook als potentiële economische meerwaarde wordt beschouwd. Het is positief dat aanvullend op de reguliere financieringsmechanismen ook alternatieve financieringsvormen worden onderzocht.

19. Premiestelsel. De beleidsnota geeft aan dat het bestaande premiestelsel zal worden geanalyseerd. In de eerste plaats gaat de aandacht uit naar de effecten die het stelsel heeft op de marktwerking (vb. inflatie-effect op reguliere bouwpreizen in erfgoedsector). Daarnaast zal het premiestelsel selectiever worden ingezet voor die werken en handelingen die werkelijk bijdragen tot het behoud of het herstel van erfgoedelementen en erfgoedkenmerken van beschermd goed.

De huidige wachtlijsten voor subsidies zijn aanzienlijk groot en zullen volgens de

⁸ De raad wijst in dit verband ook op de rol van de Code van Goede praktijk voor de uitvoering en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen (cf. art. 5.3.1. van het Onroerenderfgoeddecreet).

⁹ Regeerakkoord Vlaamse Regering 2014-2019, p. 11.

omgevingsanalyse nog aangroeien. De beschikbare kredieten zijn beperkt en bieden weinig ruimte voor de ondersteunende maatregelen die in het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet voorzien zijn. De aankondiging van een verdere 'selectieve inzet van middelen' betekent dat de ambities van het nieuwe decreet zullen moeten worden bijgesteld.

De raad merkt op dat het Onroerenderfgoeddecreet heel wat verplichtingen oplegt in het kader van beschermingsbesluiten. Tegenover de toenemende verplichtingen staat een krimpender premie- en subsidiestelsel. De raad vraagt om het evenwicht tussen de rechten en plichten van erfgoedeigenaars te bewaken. Vooral in het kader van de bestaande beschermingen kan niet zonder meer afbreuk worden gedaan aan de verworven rechten.

20. Fiscale instrumenten. In het kader van de zesde staatshervorming zijn alle fiscale verminderingen, vrijstellingen en bestaande ondersteuningsmechanismen een Vlaamse bevoegdheid. De Vlaamse Overheid heeft aldus de fiscale instrumenten in handen waarmee de verwerving, het beheer en de ontsluiting van onroerend erfgoed gestimuleerd kunnen worden.

De beleidsnota stelt dat wordt gedacht aan verschillende pistes zoals de 'fiscale aftrek via personenbelasting', maar ook de (tijdelijke) vrijstelling van onroerende voorheffing, een vermindering van schenkings- en successierechten en een ingreep via de registratierechten.

Naast de beleidsnota onroerend erfgoed, verwijst ook de beleidsnota Financiën en Begroting naar het onderzoek dat gevoerd zal worden naar de fiscale stimuli voor onroerend erfgoed (OD 1.9). De beleidsnota Financiën en Begroting legt het accent evenwel op het onderzoeken van de mogelijkheden tot belastingvermindering op uitgaven voor onderhoud en restauratie van beschermde monumenten en landschappen in de personenbelasting.

21. Erfgoedkluis. De beleidsnota kondigt aan dat de Erfgoedkluis op kruissnelheid zal worden gebracht. De Erfgoedkluis heeft tot doel co-investeerders aan te trekken voor de restauratie en exploitatie van onroerend erfgoed. Het betreft een rollend fonds (elke afgeronde investering stroomt terug naar het fonds). De Erfgoedkluis wordt tevens ingezet als forum voor alle vastgoedbeheerders binnen de Vlaamse overheid. De beleidsnota kondigt aan dat een actieplan zal worden opgesteld om het eigen patrimonium met erfgoedwaarde te onderhouden vanuit een toekomstgerichte visie. Herita heeft de opdracht dit erfgoed voor een breed publiek te ontsluiten.

De Erfgoedkluis beschikt vandaag over een budget van ongeveer 15 miljoen euro.¹⁰ Omwille van het beperkte budget is er weinig ruimte voor nieuwe projecten. Bovendien bestaat er momenteel nog steeds onduidelijkheid over de opname van het patrimonium onder beheer van Herita in de Erfgoedkluis.¹¹ De raad vraagt de ontwikkeling van de Erfgoedkluis te kaderen binnen de eerder aangehaalde ruimere visie inzake onroerend erfgoed (paragraaf 4).

22. Archeologisch solidariteitsfonds. Het Onroerenderfgoeddecreet legt de basis voor het archeologisch solidariteitsfonds. Het fonds heeft tot doel te komen tot een werkbare en betaalbare archeologische erfgoedzorg door middel van solidarisering. De beleidsnota stelt dat overheden, organisaties en ondernemingen die regelmatig als bouwheer optreden er belang bij hebben lid te worden van een archeologisch solidariteitsfonds.

Zowel het Onroerenderfgoeddecreet als de beleidsnota blijven echter zeer vaag over de precieze modaliteiten van dergelijke solidariteitsfondsen. De toelichtingsnota bij het decreet stelt: *'Deze fondsen vergoeden hun leden mits betaling van een bijdrage voor een deel van de kosten van alle archeologische opgravingen waartoe zij verplicht worden.'* In het verleden

¹⁰ VR 2014 0404 DOC. 0420/1BIS. Conceptnota betreffende de Vlaamse Erfgoedkluis. De nota stelt "De Kluis onderzoekt momenteel nog een tiental dossiers. Omwille van de beperkte omvang van het fonds, 15 miljoen euro toegezegd door de Vlaamse Regering, zal slechts een beperkt aantal projecten tot effectieve financiering komen."

¹¹ VR 2014 0404 DOC. 0420/1BIS. "De partners van de Kluis, PMV en Herita, werken nu samen om de erfgoedportefeuille van Herita effectief in kaart te brengen en om te zoeken naar oplossingen op hoofdlijnen voor concrete projecten. Verder zullen er ook voorstellen en alternatieven worden uitgewerkt voor de aanpak en financiering van de portefeuille om voor te leggen aan de Vlaamse Overheid."

hebben een aantal sectoren echter duidelijk gesteld dat de participatie in dergelijke fondsen enkel kan indien elke euro privé-investering staat tegenover één euro van de overheid. De beleidsnota geeft bovendien onvoldoende aan hoe de bouwheren - en dan voornamelijk privé-actoren - overtuigd zullen worden om deel te nemen.

23. Aansluitend bij het archeologiefonds voorziet het Onroerendergoeddecreet in een premiereregeling ter compensatie van buitensporige directe kosten voor de zakelijk rechthouder in geval van een verplicht archeologisch onderzoek. Voor het bekomen van een dergelijk premie zullen criteria worden opgemaakt.

Het is van belang dat niet alleen (professionele) bouwheren maar ook alle andere initiatiefnemers toegang krijgen tot de premiereregeling voor buitensporige kosten verbonden aan archeologisch onderzoek.

VII. ZORG VOOR HET ONROEREND ERFGOED

24. Duurzaam ruimtegebruik. Onder de noemer 'duurzaam ruimtegebruik en ruimtelijke kwaliteit' gaat de beleidsnota in op de noodzakelijke afstemming tussen het ruimtelijk beleid en het onroerendergoedbeleid.

Positief in de beleidsnota is dat meerdere malen wordt gewezen (SD2, SD3, SD5) op de samenwerking met andere beleidsvelden, zoals natuur- en cultuurbeleid, ruimtelijke ordening, en de medewerking aan de verdere uitwerking van het BRV. Dit wordt evenwel onvoldoende gestructureerd vanuit een duidelijke visie. Een visie voor onroerend erfgoed kan de basis vormen voor de wisselwerking met andere beleidsdomeinen zoals ruimtelijke ordening, natuur, toerisme en cultureel erfgoed.

Het is opvallend dat de beleidsnota onroerend erfgoed nergens expliciet ingaat op de opmaak van onroerendergoedrichtplannen. Niettemin betreft dit een nieuw instrument ingevoerd met het Onroerendergoeddecreet.¹² Het decreet laat de mogelijkheid dat de Vlaamse Regering per gebied of thematisch een onroerendergoedrichtplan kan uitwerken. De raad vraagt een verduidelijking van het engagement inzake onroerendergoedrichtplannen. Met deze plannen kan immers invulling worden gegeven aan ontwikkelingsperspectieven (visie). De plannen vormen de sectorale voorstellen voor inrichtingsplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen en maken het tevens mogelijk in dialoog te treden met de relevante maatschappelijke betrokkenen. Het instrument laat m.a.w. toe een integrale en geïntegreerde visie te ontwikkelen op bepaalde delen van het Vlaamse landschap.

¹² Zie hoofdstuk 7 van het decreet onroerend erfgoed van 12 juli 2013.